

O'QITUVCHI SHAXSIDA EMOTSIONAL INTELLEKTNING O'ZIGA XOSLIGI

Boymatova M.R.

Qarshi davlat Universiteti tayanch doktranti

Tayanch so'zlar: his tuyg'u, rezonans yaratish, yetakchilikning neyron asosi, hissiy barqarorlik.

Ключевые слова: эмоции, создание резонанса, нейронная основа лидерства, эмоциональная устойчивость.

Key words: emotions, creating resonance, neural basis of leadership, emotional stability.

O'qituvchi his-tuyg'ularni qanchalik samarali boshqarishi va jamoa maqsadlariga erishish uchun foydalanishi uning hissiy intellekt darajasiga bog'liq. Rezonans yaratish qobiliyati yuqori hissiy intellekt bilan ajralib turadigan yetakchilarning belgisidir. Ularning ishtiyoqi, g'ayrati guruhning har bir a'zosi bilan rezonanslashadi. Agar jamoadagilarni jiddiyroq yo'lga qo'yish kerak bo'lsa, o'qituvchi boshqalarning pozitsiyasini egallash va ularning hissiy kayfiyatini idrok etish qobiliyatiga ham muhtoj bo'ladi. Shunday qilib, agar biron bir voqea umumiy g'azabga sabab bo'lsa yoki jamoani qattiq xafa qilgan bo'lsa (masalan, hamkasbning jiddiy kasalligi), hissiy jihatdan dono o'qituvchi nafaqat hammani tashvishga soladi u ham his-tuyg'ularini ochiq ifoda etadi.

Yuqori hissiy intellektga ega bo'lgan o'qituvchining ta'siri ostida jamoadagilar ozodlikka erishadilar. Ular fikr almashadi, bir-biridan o'rganadi, birgalikda qarorlar qabul qiladi va birgalikda ishlaydi. Shunday qilib, kuchli hissiy aloqa paydo bo'ladi, bu ularga hatto global o'zgarishlar va noaniqlik sharoitida ham yo'qolmaslikka yordam beradi. Ehtimol, eng muhimi, boshqa odamlar bilan hissiy aloqada bo'lish bizning ishimizni yanada mazmunli qiladi. Kimdir bilan hayajonli lahzalarni baham ko'rish qanchalik ajoyib ekanligini hamma biladi: masalan, ishni muvaffaqiyatli yakunlash quvonchi. Bu his-tuyg'ular odamlarni yolg'iz hech kim qila olmaydigan va hatto qilishga urinmaydiga narsalarni qilishga undashi mumkin. Va yuqori hissiy intellektga

ega bo'lgan yetakchi, bunday aloqani yaratish uchun nima kerakligini biladi. Boshqa tomondan, agar o'qituvchi hissiy munosabatni qanday uyg'otishni bilmasa, unda jamoa hamma narsani to'g'ri bajaradi, lekin mexanik ravishda ishni bajaradi, lekin eng yaxshisini bermaydi. Yaxshi iliqlik bo'lmasa, o'qituvchi yetakchilik qilishi mumkin, lekin u boshqarolmaydi. Dunyoda bir qanoti bilan ucha oladigan qushlar yo'q. Iqtidorli rahbar o'qituvchi ham qalbga, ham boshga ega bo'lishi kerak - biz his-tuyg'u va fikr birligi haqida gapiramiz. Bu ikki qanot rahbar o'qituvchining yuqoriga ko'tarilishiga imkon beradi. Har qanday o'qituvchiga hozirgi vazifalar va qiyinchiliklarning o'ziga xos xususiyatlarini o'zlashtirish uchun ma'lum bir aql kerak. Albatta, tiniq fikrga, analitik va kontseptual fikrlashga ega bo'lgan rahbar o'qituvchilar ko'proq foyda keltiradi. Biz aql-zakovat va tiniq fikrlashni, asosan, yetakchilikka yo'l ochadigan fazilatlar sifatida ko'ramiz. Busiz kirish ta'qiqlanadi. Biroq, aql-zakovatning o'zi odamni yetakchiga aylantirmaydi. Rahbar o'qituvchilar o'z qarashlarini rag'batlantirish, yo'l-yo'riq berish, ilhomlantirish, tinglash, ishontirish va eng muhimi, hayajonga solish orqali amalga oshiradilar. Albert Eynshteyn ogohlantirganidek: "Biz aqlni xudomizga aylantirmaslikka harakat qilishimiz kerak. U, albatta, kuchli mushaklarga ega, ammo shaxsiyat yo'q. U boshqara olmaydi - u faqat xizmat qilishi mumkin.» Bir tomondan, intellekt uchun mas'ul bo'lgan asab tizimlari va boshqa tomondan, hissiyotlar alohida, ammo o'zaro bog'liqdir. Siz fikrlar va his-tuyg'ularning qanday bog'langanligini sxematik tarzda ko'rsatishingiz mumkin, ya'ni hissiy yetakchilikning neyron asosini ko'rsatishingiz mumkin. Ishbilarmonlik madaniyati ko'pincha aql-zakovatga katta ahamiyat berishiga qaramay, bizning his-tuyg'ularimiz bizning aqlimizdan ko'ra kuchliroqdir.

Ma'lumki, o'rganish yangi neyron aloqalarni shakllantirishning asosiy omili hisoblanadi. Yetakchilikni rivojlantirish haqida gap ketganda, asab tizimidagi

o'zgarishlarga ta'sir qilish uchun hissiy aql talab qilinadi, chunki u bevosita hissiy -

markazlarda ishlaydi. Olimlar quyidagi xulosaga kelishdi: "Agar limbik aloqa

ma'lum bir asab strukturasi shakllantirgan bo'lsa, uni o'zgartirish uchun boshqa

limbik bog'lanish kerak". Samarali yetakchilik qobiliyatlarini o'rganish imkoniyatlari dastlab o'smirlik davrida paydo bo'ladi va yigirma yoshlargacha davom etadi. Bu davrda inson tanasining anatomik jihatdan rivojlanayotgan so'nggi organi bo'lgan miya hissiy odatlarning asosiy mexanizmini tashkil qiladi. Muayyan fanni o'rganish yoki jamoaga qo'shilish yoki notiqlik

san'atini egallashga intilayotgan yoshlar keyinchalik ularga jiddiy yordam beradigan, yetakchilik mavqeini saqlab qolishga yordam beradigan neyron asosni qurmoqda. Agar yoshlikda odamning u yoki bu yetakchilik qobiliyatini egallashiga imkon beradigan tajribasi kam bo'lsa, bu muammo emas - endi odamga ushbu ko'nikmalarni egallash uchun motivatsiya kerak bo'ladi. Miyaning yangi aloqalarni shakllantirish qobiliyati umr bo'yi davom etadi. Faqat balog'at yoshida erta yoshlik davrida osonlik bilan beriladigan saboqlarni o'rganish uchun ko'proq kuch va kuch kerak bo'ladi, chunki bu yangi haqiqatlar bizning miyamizda allaqachon o'rnatilgan naqshlar bilan qattiq kurashishga majbur. Shunday qilib, oldimizda ikki tomonlama vazifa turibdi: biz o'zimizga mos kelmaydigan odatlarni yo'q qilishimiz va ularni o'zimiz uchun qadrlil bo'lgan yangilariga almashtirishimiz kerak. Shuning uchun yuqori motivatsiya yetakchilik fazilatlarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi: odatni o'zgartirish uchun biror narsani birinchi marta o'rganishdan ko'ra ko'proq va uzoqroq ishlash kerak. Hissiy intellektni rivojlantirish faqat samimiy istak va mashaqqatli harakatlar bilan mumkin. Shaxsiy o'sish va moslashish jarayoni butun umrni qamrab oladi. Odamlar o'zlarining «men» ni samarali o'zgartiradigan siklning bosqichlarini yana nomlaymiz:

- Birinchi kashfiyot. Mening idealim o'zim: men kim bo'lishni xohlayman?
- Ikkinchi kashfiyot. Mening haqiqiy mohiyatim: men kimman? Mening fazilatlarim nima va mening haqiqiy mohiyatim idealdan qanday farq qiladi?
- Uchinchi kashfiyot. Mening o'z-o'zini takomillashtirish dasturi: qanday qilib haqiqiy va ideal men o'rtasidagi tafovutni yo'qotib, o'z fazilatlarimni rivojlantira olamanmi?
- To'rtinchi kashfiyot. Yangi usullarni amaliyotga joriy etish bilim, yangi ko'nikmalar va ular ustida ishlashni o'zlashtirish darajasiga yetkazish.
- Beshinchi kashfiyot. Boshqalar bilan xavfsiz va ishonchli munosabatlarni o'rnatish, bu barcha o'zgarishlarni amalga oshirishga imkon beradi.

Ideal holda, qadrlil tasvirga yaqinlashish ideal va real o'rtasidagi bo'linishni anglash orqali - to'satdan kashfiyot orqali sodir bo'ladi, bu nafaqat o'z-o'zini anglashni rag'batlantiradi, balki o'zgarish istagini ham uyg'otadi. Agar hissiy intellektga ega bo'lgan rahbarlar samarali yetakchilik uslublaridan foydalansa va qo'rquv va beadablikni keltirib chiqaradigan uslublar o'rniga sog'lom, samarali ish munosabatlarini targ'ib qiluvchi me'yorlarni tashkilotlarga singdirsa, ular yangi kuch manbai - tashkilotning jamoaviy energiyasini ochishlari mumkin. Har qanday biznes strategiyasini amalga oshirishga erishish uchun ijobiy

fikrda yashaydilar, ilhomlantiruvchi missiyani shakllantirishga intiladilar va odamlarga o'z ishlarining hissiy ahamiyatlilik tuyg'usini beradilar.

Adabiyotlar:

1. Шарафитдинов А. и др. Проблема застенчивости у ребенка и ее устранение //Образование и воспитание. –2020. –№о. 2. –С. 64-66.
2. Шарафитдинов А. и др. Формирование у учеников чувства общности //Образование и воспитание. –2020. –№о. 2. –С. 66-67
3. Маджидов Дж Б, Маджидова В, Шарофиддинов А. Социальный интеллект как совокупность способностей, обеспечивающих адаптацию личности в обществе. страницы: 22-24 источник: актуальные вопросы современной психологии материалы международной научной конференции. 2017 167
4. Sharafitdinov, A., & Yusupov, U. (2022). The opportunities of educating morality for children through samples of folklore. Eurasian Scientific Herald, 5, 65-68.
5. Sharafitdinov Abdulla, Qurbonboyev Miraziz Zulxaydar o'g'li Psychological Characteristics of DecisionMaking in Management Global Scientific Review A Peer Reviewed, Open Access, International Journal www.scienticreview.com Volume 1, February 2022 ISSN (E): Pending

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada yetakchilik uslubini baholash haqida fikr-mulohazalar keltirilgan bo'lib, o'qituvchi shaxsida emotsional intellektning o'ziga xos xususiyatlari va uni tahlil qilishning turli yo'llari va usullari bayon etilgan. Hissiy intellekt har qanday samarali o'qituvchiga kerak bo'lgan qobiliyatlardan biri ekanligini va bu ko'nikmalarni ham individual, ham butun jamoa darajasida o'rganish va mustahkamlash mumkinligini ko'rsatilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье даны отзывы об оценке стиля руководства, описаны характеристики эмоционального интеллекта учителя и различные способы и методы его анализа. Было показано, что эмоциональный интеллект является одним из навыков, необходимых любому эффективному учителю, и что эти навыки можно изучать и укреплять как на индивидуальном, так и на командном уровне.

SUMMARY

This article provides feedback on the assessment of leadership style, describes the characteristics of a teacher's emotional intelligence and various ways and methods of its analysis. It has been shown that emotional intelligence is one of the skills needed by any effective teacher, and that these skills can be learned and strengthened at both the individual and team level.